

Hallituksen esitys eduskunnalle sairauspäivärahan muutoksia ja sosiaaliturvarahastojen säästöjen kanavoimista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausuttavaa sosiaaliturvarahastoihin kohdistuvien säästöjen kanavoinnista?

PAM ei hyväksy sosiaalivakuutusmaksujen kanavoimista julkisen talouden vahvistamiseen. Tämä toimenpide heikentää sosiaaliturvaa, vähentää rahastojen vakautta, on epäoikeudenmukainen maksajia kohtaan, heikentää luottamusta järjestelmään, vaikuttaa negatiivisesti työllisyyteen ja on ristiriidassa kestävän talouspolitiikan periaatteiden kanssa.

Sosiaalivakuutusjärjestelmä perustuu vakuutusperiaatteeseen, jossa maksut ja etuudet ovat yhteydessä toisiinsa. Työntekijät ja työnantajat maksavat vakuutusmaksuja, joiden perusteella heillä on oikeus erilaisiin sosiaaliturvaetuuksiin, kuten eläkkeisiin, sairauspäivärahoihin ja työttömyysturvaan. Tämä järjestelmä perustuu yhteisvastuullisuuteen, jossa kaikki osallistuvat rahoittamiseen ja hyötyvät siitä tarvittaessa. Tämä periaate takaa, että myös ne, jotka eivät maksa suuria vakuutusmaksuja, saavat tarpeen tullen sosiaaliturvaetuuksia.

Sosiaalivakuutusrahastojen varat on tarkoitettu työntekijöiden sosiaaliturvaetuuksien rahoittamiseen. Varojen siirtäminen valtion budjettiin voi heikentää näiden etuuksien rahoituspohjaa ja johtaa etuuksien leikkauksiin tai maksujen korotuksiin tulevaisuudessa. Hallituksen on ymmärrettävä, että sosiaalivakuutusrahastot on suunniteltu keräämään ja hallinnoimaan varoja pitkäjänteisesti, jotta ne voivat vastata tuleviin etuusvelvoitteisiin. Rahastojen varojen siirtäminen valtion budjettiin heikentää rahastoille asetettuja periaatteita ja tavoitteita varmistaa taloudellista vakautta sekä rahastojen kykyä täyttää pitkäaikaisia velvoitteitaan.

PAM ihmettelee, miten hallitus voi pitää oikeudenmukaisena sosiaalivakuutusrahastojen varojen siirtämistä valtion budjettiin, mutta työtulon veroprosentin nostamista ongelmallisena ja epäoikeudenmukaisena. PAM korostaa, että kestävämpi ratkaisu olisi löytää muita keinoja valtion varojen keräämiseen sen sijaan, että romutetaan hyväksi todettuja ja kolmikantayhteistyöllä rakennettuja sosiaalivakuutusjärjestelmiä. Nämä järjestelmät ovat tukeneet monien työikäisten työkyvyn ylläpitämistä ja työelämässä pysymistä sekä sinne palaamista.

Varojen siirtäminen muuhun käyttöön on epäoikeudenmukaista maksajia kohtaan, jotka ovat maksaneet vakuutusmaksuja ja vakuuttaneet itsensä sosiaalisten riskien varalta saadakseen tarvitessaan sosiaaliturvaetuuksia.

PAM korostaa, että pitkällä aikavälillä sosiaaliturvan heikkeneminen voi johtaa lisääntyneeseen taloudelliseen epävarmuuteen työntekijöiden keskuudessa. Tämä heikentää työntekijöiden asemaa työmarkkinoilla, lisää taloudellista stressiä ja epävarmuutta, ja vaikuttaa negatiivisesti työvoiman tuottavuuteen ja työllisyysasteeseen. Lisäksi se voi johtaa sosiaali- ja terveystalouden kustannusten kasvuun.

PAM myös korostaa, että sosiaalivakuutusrahastojen varojen käyttäminen valtion budjetin tasapainottamiseen on ristiriidassa talouspoliittisten periaatteiden kanssa, jotka erottavat sosiaalivakuutuksen ja valtion budjetin. Hallituksen päätös johtaa talouspolitiikan epävakauteen ja vaikeuttaa pitkäjänteisen ja kestävänsä talouspolitiikan harjoittamista. Lisäksi hallituksen yksipuolinen päätös siirtää sosiaalivakuutusrahastojen varoja valtion kassaan on ristiriidassa vuosikymmenien aikana kehitetyn kolmikantayhteistyön kanssa, jolla on ollut merkittävä rooli Suomen pohjoismaisen hyvinvointijärjestelmän luomisessa.

Lausuttavaa sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta?

PAM vastustaa ehdotettua laskentakaavan muutosta, koska tämä muutos vaikuttaisi merkittävästi moniin kokoaikaisesti työskenteleviin yksityisten palvelualojen työntekijöihin, erityisesti vuositulon ylärajan laskemisen myötä. PAMin jäsenkyselyn perusteella viime vuoden palkkatiedoista arvioituna yli 40 prosenttia työssäkävivistä jäsenistä ylittää ehdotetun vuositulorajan. Heillä on keskivertopalkansaajaan verrattuna pienet tulot ja vähäiset talouden puskurit sairastumisen varalle. Heidän ei myöskään ole taloudellisesti mahdollista hankkia itselleen sairauden varalle toimeentulovakuutuksia, joiden kysyntä saattaa lisääntyä erityisesti korkeammassa tuloluokissa hallituksen toimien seurauksena. Eriarvioisuus sairastamisen taloudellisissa riskeissä lisääntyy entisestään.

Muutokset sairauspäivärahan laskentakaavaan johtavat siihen, että palvelualojen työntekijöiden sairauspäiväraha pienenee jopa noin 17 % verrattuna nykyisiin säännöksiin. Esimerkiksi kaupan alan työntekijä, jonka vuositulot ovat 35 000 euroa, kärsii 13,51 euron päivittäisen menetyksen, mikä kumuloituu 324,24 euroon kuukaudessa. Tämä menetys on huomattava ja lisää taloudellista epävarmuutta, mikä voi johtaa merkittäviin vaikeuksiin toimeentulon suhteen, jopa ylivelkaantumiseen.

Lausuttavaa taloudellisista vaikutuksista?

Hallitus arvioi, että kanavointiratkaisuilla ei ole merkittävää vaikutusta työllisyyteen, koska vaikutukset ovat verorasituksen kannalta neutraaleja. Koska työnantajien ja palkansaajien veroasteet eivät muutu, vaikutukset työn kysyntään ja tarjontaan ovat vähäisiä. Hallitus ei kuitenkaan arvioi pitkäjänteisesti näiden muutosten vaikutuksia yrityksiin, työntekijöihin, järjestelmään ja koko yhteiskunnan toimintaan. Sosiaalivakuutusmaksujen muutokset vaikuttavat pitkällä aikavälillä taloudelliseen käyttäytymiseen, kuten säästämiseen, kulutukseen ja investointeihin. Negatiiviset vaikutukset voivat tulevaisuudessa heikentää talouden kasvupotentiaalia.

PAM korostaa, että hallitukselta puuttuu kattava arviointi näiden muutosten pitkän aikavälin kokonaisvaikutuksista. Hallituksen säästölaskelmissa ei oteta riittävästi huomioon sosiaaliturvajärjestelmään kohdistuvien leikkausten yhteisvaikutuksia. On kestävämpää ja vastuutonta päätöksentekoa heikentää vuosikymmenten aikana rakennettuja järjestelmiä valtion talouden tasapainottamisen nimissä, sillä nämä päätökset voivat johtaa merkittävästi korkeampiin kustannuksiin sekä järjestelmän tasolla että yksilöiden ja perheiden kohdalla.

Lausuttavaa työllisyysvaikutuksista?

PAM näkee, että ehdotettujen muutosten työllisyysvaikutukset tulevat olemaan enimmäkseen kielteisiä. On todennäköistä, että työkyvyttömyyseläkkeiden hakeminen lisääntyy nykyiseen verrattuna, kun ihmiset pyrkivät välttämään sairauslomia, mikä voi johtaa loppuun palamiseen ja täydelliseen työkyvyttömyyteen. Lisäksi osatyökykyisten työllistyminen saattaa vaikeutua merkittävästi. Ehdotetut muutokset ovatkin ristiriidassa hallitusohjelman osatyökykyisten työelämään osallistumista koskevan tavoitteen kanssa.

PAM korostaa, että vaikka veroasteet eivät muutu esitettyjen muutosten johdosta, vakuutusmaksujen ja verotuksen väliset muutokset voivat vaikuttaa käytännössä eri tavalla eri tulotasoilla ja eri yrityksissä. Työnantajien ja työntekijöiden reaalitulot saattavat muuttua, mikä voi vaikuttaa työllisyyteen epäsuorasti.

Toisaalta sairauspäivärahojen leikkaukset heikentävät matalapalkkaisten työntekijöiden taloudellista turvallisuutta. Muutos lisää työntekijöiden sairastumisriskiin liittyvää stressiä ja heikentää työmotivaatiota, mikä puolestaan vaikuttaa yrityksien tuottavuuteen ja tämän myötä työpaikkojen säilymiseen.

PAM korostaa, että hallituksen arviot työllisyysvaikutuksista ovat puutteellisia ja yksipuolisia. Vakuutusmaksujen ja verotuksen muutoksilla voi olla merkittäviä epäsuoria vaikutuksia työllisyyteen, erityisesti pitkällä aikavälillä. PAMin näkemyksen mukaan tarvitaan perusteellisempaa arviointia, joka huomioi erityisesti pienempien yritysten, matalapalkkaisten työntekijöiden ja sosiaaliturvajärjestelmän näkökulmat. Tämä varmistaisi, että päätökset ovat kestäviä ja oikeudenmukaisia kaikille osapuolille.

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

PAM suhtautuu torjuvasti hallituksen ehdotukseen sairauspäivärahan laskentakaavan muuttamisesta, sillä siihen sisältyvä vuositulon rajan laskemisesta seuraava leikkaus kohdistuu pienipalkkaisissa palvelualojen ammateissa työskenteleviin, jotka työssään altistuvat erilaisille tartuntataudeille monia muita ammatteja enemmän. Ehdotetut muutokset tulevat heikentämään perheiden taloudellista tilannetta pitkittyneissä sairauksissa. Yksinhuoltajaperheiden ja lasten asema heikkenee entisestään näiden leikkausten myötä. Taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen vaikuttaa kielteisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin. Perheiden taloudellisen tilanteen heikkeneminen voi johtaa vähentyneisiin resursseihin tukea lasten koulutusta ja harrastuksia, mikä voi heikentää heidän tulevaisuudennäkymiään.

Hallitus katsoo, että muutokset eivät kasvata kotitalouksien verorasitusta ja että näin ollen vaikutukset kulutukseen ja säästämiseen ovat vähäisiä. PAM kuitenkin muistuttaa, että sairauspäivärahan leikkaaminen lisää perheille painetta säästää sairauden varalta. Tämä johtaa kulutuksen vähenemiseen, mikä heikentää taloudellista kasvua. Näin ollen ehdotuksen lopputuloksena sairauden taloudelliset riskit siirtyvät entistä enemmän yksittäisille ihmisille.

PAM korostaa, että hallituksen arvio kotitalouksien verorasituksen neutraaliudesta ei riitä takaamaan kotitalouksien taloudellista hyvinvointia näiden muutosten myötä.

Pitkän aikavälin vaikutukset voivat olla merkittäviä ja heikentää kotitalouksien kykyä selviytyä taloudellisista haasteista, mikä puolestaan vaikuttaa koko yhteiskunnan taloudelliseen vakauteen ja kasvuun. Kotitalouksiin kohdistuvista vaikutuksista tarvitaan perusteellisempaa ja kattavampaa arviointia, joka huomioi kotitalouksien moninaiset tarpeet ja haasteet.

Lausuttavaa vaikutuksista yrityksiin ja muihin työnantajiin?

Hallituksen esitykset vaikuttavat epäsuorasti työntekijöiden neuvotteluasemaan tulevissa työehtosopimusneuvotteluissa. Työnantajat pyrkivät todennäköisesti kompensoimaan esityksen aiheuttamat kustannukset heikentämällä työntekijöiden etuuksia ja työsuhdeturvaa. Näin ratkaisujen löytäminen vaikeutuu. Esityksellä vaikeutetaan epäsuorasti neuvotteluja, mikä on omiaan kärjistämään työmarkkinatilannetta.

Lausuttavaa vaikutuksista viranomaisiin?

PAM korostaa, että hallituksen esityksessä ei ole riittävästi arvioitu viranomaisille aiheutuvia kokonaisvaikutuksia. Lisäkustannukset ja hallinnollinen taakka voivat olla paljon suurempia kuin mitä on arvioitu. Ne voivat myös heikentää valtion laskettuja säästötavoitteita. Tämän on myös Kela todennut.

Lausuttavaa muista yhteiskunnallisista vaikutuksista?

Ehdotetut muutokset lisäävät eriarvoisuutta yhteiskunnassa, sillä korkeampituloiset pystyvät paremmin sopeutumaan muutoksiin, kun taas pienituloiset voivat joutua taloudelliseen ahdinkoon. Lisäksi ehdotetuilla toimilla heikennetään työllisyyden laatua, koska pitkällä aikavälillä työnantajien kustannusten nousu voi vaikuttaa työllisyyden laatuun. Yritykset voivat pyrkiä säästämään kustannuksissa esimerkiksi vähentämällä työntekijöiden etuja tai tarjoamalla enemmän vastentahtoisia osa-aikaisia työsuhteita. Heikentyneet työolot johtavat muun muassa lisääntyneeseen työvoiman vaihtuvuuteen sekä työhyvinvoinnin ja työkyvyn heikkenemiseen.

Vakuutusmaksujen nousu ja sairauspäivärahojen leikkaukset voivat johtaa siihen, että ihmiset sairastuessaan joko ovat pidempään poissa tai toisaalta välttelevät sairaslomalle jäämistä, mikä puolestaan voi aiheuttaa terveysongelmien kasaantumista ja lopulta johtaa täysin työkyvyttömyyteen sekä terveydenhuollon käytön lisääntymiseen.

Tämä kehitys heikentää pitkällä aikavälillä kansanterveyttä ja kasvattaa terveyseroja. Työkyvyttömyyden lisääntyminen on erityisen todennäköistä pienituloisten keskuudessa, sillä heidän kohdallaan negatiiviset vaikutukset ovat suurempia kuin korkeampituloisilla. Hallituksen esityksessä ei ole riittävästi huomioitu eriarvoisuuden lisääntymisen, terveyden ja hyvinvoinnin heikkenemisen sekä sosiaalisten ongelmien kustannuksia, jotka voivat kasvaa merkittävästi pitkällä aikavälillä.

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

Muuta lausuttavaa esityksestä?

PAM vielä korostaa, että hallituksen tekemät vaikutusarviot ovat puutteellisia ja riittämättömiä. Hallituksen olisi pitänyt arvioida vaikutuksia kattavammin, niin että sekä välittömät että pitkän aikavälin vaikutukset sosiaaliturvaan, talouteen, kansalaisten toimeentuloon, työllisyyteen, työkykyyn, eriarvoisuuteen ja yhteiskunnan tasa-arvoon olisi huomioitu. Lisäksi esityksestä puuttuu kokonaan sosiaaliturvan eri muotojen leikkausten yhteisvaikutukset. Se, että hallitus ilmoittaa yhteisvaikutusten arvioinnin valmistuvan vasta esityksen jälkeen, on vastoin lainvalmistelulle asetettuja laadullisia vaatimuksia. Ilman tällaista arviointia päätöksiä ei voida pitää kestäväinä ja vastuullisena julkisen talouden hoitona.

PAM muistuttaa hallitusta kolmikantayhteistyön tärkeydestä erityisesti palkansaajia ja työnantajia koskevissa asioissa. Hallituksen on muistettava, että Suomea on pystytty rakentamaan ja kehittämään kolmikantayhteistyöllä. Tämä yhteistyö on auttanut kehittämään joustavia ratkaisuja, jotka ovat tukeneet talouden kasvua ja kilpailukykyä. Kolmikantayhteistyöllä on varmistettu sosiaalinen vakaus, ehkäisty työmarkkinakonflikteja ja edistetty luottamuksen rakentamista valtion ja työmarkkinatoimijoiden välillä. Tämä on ollut tärkeää pienelle kansakunnalle, jossa yhteisymmärrys ja konsensus ovat keskeisiä arvoja. Yhteistyö on myös auttanut luomaan kattavia ja toimivia ratkaisuja monimutkaisiin ongelmiin. Hallituksen ei tule unohtaa, että kolmikantayhteistyöllä on tärkeä rooli yhteiskunnan vakauden, talouden tehokkuuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden edistämisessä. Vuosikymmenten aikana luodut ja kansainvälisesti arvostetut järjestelmät ovat olleet Suomen menestyksen kulmakiviä. Niiden purkaminen ei vie maata eteenpäin, vaan voi päinvastoin hidastaa kehitystä.

Helsingissä, 12. elokuuta 2024

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry

Annika Rönni-Sällinen
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Egezona Klllokoqi-Bublaku
sosiaalipoliittinen asiantuntija
puh. 0404133759
egezona.klllokoqi@pam.fi